

PaedDr. Monika Brozmanová, PhD.

ORCID 0000-0001-7526-8675

Katedra elementárnej a predškolskej pedagogiky

Pedagogická fakulta

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici

KOMPARÁCIA ROZDIELNOSTÍ A PRIENIKOV NÁZOROV UČITEĽOV 1. A 2. STUPŇA NA TESTOVANIE PIATAKOV

Resumé

Dôležitou súčasťou externého hodnotenia kvality vzdelávania v slovenských školách sú výsledkov žiakov v testovaniach. Od roku 2016 sa do škôl zavádza i testovanie žiakov 5. ročníka, ktorého cieľom je zistiť úroveň vzdelávacích výsledkov žiakov získaných v primárnom vzdelávaní. V pedagogickej verejnosti je výrazná polarita názorov na hodnotenie škôl podľa výsledkov žiakov v testovaniach. V primárnom vzdelávaní totiž test nepatrí medzi prioritné nástroje hodnotenia žiakov a žiaci majú s písomnou formou hodnotenia, prostredníctvom testu, menej skúseností. V štúdiu sa zaoberáme analýzou názorov učiteľov na testovanie žiakov T5, prezentujeme čiastkovo celkové výsledky dotazníka realizovaného celoplošne v slovenských základných školách. Hlavným cieľom štúdie je prezentovať komparáciu názorov učiteľov primárneho vzdelávania a učiteľov 2. stupňa základnej školy, ktorí vyučujú testované predmety. Pozornosť zameriavame na analýzu sporných odpovedí učiteľov obidvoch stupňov vzdelávania a poodhaľujeme čitateľovi možné dôvody zistených rozdielností názorov učiteľov na T5 ako nástroj hodnotenia vzdelávacích výsledkov žiakov.

Kľúčové slová: kvalita vzdelávania • hodnotenie • testovanie • test • komparácia názorov • učitelia • stupne vzdelávania.

**COMPARISON OF DIFFERENCES
AND COMMON ELEMENTS IN OPINIONS
OF SLOVAK PRIMARY SCHOOL TEACHERS
OF 1st AND 2nd STAGES
ON TESTING PUPILS IN 5TH GRADE**

Abstract

An important part of the external evaluation of the quality of education in Slovak schools are pupils' test results. Since 2016, testing of pupils in 5th grade has been introduced to schools, the aim of which is to determine the outcomes of early school education. There is a strong opinion polarisation on the evaluation of schools based on the results obtained by students in tests. In early childhood education, testing is not one of the priority tools for the assessment of pupils' progress, as they have less experience of written assessment. The study deals with the analysis of teachers' opinions on testing 5th grade pupils, presenting the overall results of the questionnaire carried out nationwide in Slovak primary schools. The main aim of the survey was to compare the opinions of teachers of early childhood education (grades 1-4) - 1st stage and teachers of elementary school (grades 5-8/grades 5-9) - 2nd stage. It focused on the analysis of controversial responses of teachers at both levels of education and revealed to the reader the possible causes of differences in teachers' views on T5 as a tool to assess students' learning outcomes.

Keywords: Quality of Education • Evaluation • Testing • Comparison of Opinions • Teachers • Levels of Education.

**PORÓWNANIE RÓŻNIC I ELEMENTÓW WSPÓLNYCH
W OPINIACH SŁOWACKICH NAUCZYCIELI
SZKÓŁ PODSTAWOWYCH 1. I 2. STOPNIA
NA TEMAT TESTOWANIA UCZNIÓW KLAS 5.**

Streszczenie

Ważną częścią zewnętrznej oceny jakości edukacji w słowackich szkołach są wyniki uzyskiwane przez uczniów w testach. Od 2016 r.

w szkołach wprowadzono testowanie także uczniów klas 5, którego celem jest określenie poziomu edukacji uczniów po zakończeniu edukacji wczesnoszkolnej. W środowisku pedagogicznym istnieje znaczna polaryzacja opinii na temat oceny szkół na podstawie wyników uzyskanych przez uczniów w testach. W edukacji wczesnoszkolnej test nie jest jednym z priorytetowych narzędzi oceny uczniów, ponieważ uczniowie mają mniejsze doświadczenie z pisemną oceną poprzez testy. W badaniu dokonano analizy opinii nauczycieli na temat egzaminowania uczniów klas 5, przedstawiono wybrane ogólne wyniki ankiety wdrożonej w całym kraju w słowackich szkołach podstawowych. Głównym celem badania było porównanie opinii nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej (klas 1–4) – 1. stopnia i nauczycieli szkół podstawowych (klas V–VIII/klas V–IX) – 2. stopnia, którzy uczą testowanych przedmiotów. Skoncentrowano się na analizie kontrowersyjnych odpowiedzi nauczycieli na obu poziomach edukacji i przedstawiono możliwe przyczyny różnic w poglądach nauczycieli na temat T5 jako narzędzia oceny wyników nauczania uczniów.

Słowa kluczowe: jakość edukacji • ocena • testowanie • test • porównanie opinii • nauczyciele • poziomy edukacji.

Teoretické nastolenie výskumného problému

Pojem kvalita je v dnešnom svete vo všetkých sférach života najfrekventovanejším pojmom. V školských systémoch hovoríme o „učiacej sa spoločnosti“ a všetky vyspelé i menej rozvinuté krajiny sa snažia vybudovať čo najdokonalejšie vzdelávacie systémy. Mnohé medzinárodné inštitúcie (napr. OECD/CERI, ENABLE) i slovenské národné inštitúcie (napr. ŠŠI a NÚCEM) sa predbiehajú v úsilí vymedziť kritériá a indikátory na meranie kvality vzdelávania v školách. Průcha (1999) hovorí, že z medzinárodného pohľadu sa vyjavujú dva úplne protichodné trendy, ktorými sú globalizácia a internacionalizácia. Na jednej strane existuje výrazné smerovanie ku globalizácii vzdelávania vo svete, podobne, ako je to v ekonomickej sfére. Prejavuje sa to hlavne tým, že do vzdelávacej politiky a do praxe škôl v jednotlivých krajinách prenikajú niektoré konkrétne inovácie, ktoré sú zavádzané v iných krajinách a odrážajú sa na zvýšení kvality vo vzdelávaní. V súčasnej dobe je i na Slovensku

výrazná snaha zabezpečovať, aby vzdelávací systém rešpektoval potreby klientov (žiak, rodič, spoločnosť) a preberal zodpovednosť za výsledky svojho fungovania. Na druhej strane pretrváva fakt, že vzdelávacie systémy vo svete sa vzájomne odlišujú a majú svoje špecifiká. Ich jedinečnosť pramení zo závislosti na historických, kultúrnych, náboženských a iných tradíciách, ktoré sú silné a je obtiažne ich ustálené špecifiká meniť.

Školstvo na Slovensku sa zmieta v hľadaní optimálneho prístupu k edukácii v základných školách smerom k zvyšovaniu kvality. Po vstupe Slovenska do Európskej únie sa naše školy začali zapájať do medzinárodných meraní vzdelávacích výsledkov (PIRLS, PISA, TIMSS a ďalšie), čo spôsobilo zmenu pohľadu na kvalitu vzdelávania u nás. Problémom slovenského školstva je povrchný prístup k prepracovanosti modelu vzdelávania a jeho hodnotiacich nástrojov. Snaha kopírovať princípy úspešných zahraničných školských systémov má chaotický efekt, pretože je vložená do nepripravenej pôdy a podmienok vzdelávania v našich školách. Hlavní aktéri vzdelávania v slovenských školách sú učitelia, ich nepripravenosť na zmeny spôsobuje nízky efekt zavedených zmien v zvyšovaní kvality. Verejnosť rozumie číslam, preto porovnávanie percentuálnej úspešnosti žiakov škôl v testovaniach je prehľadným ukazovateľom kvality slovenských škôl, najmä pre odborníkov vo sfére ekonomiky školstva a vzdelávania. Ukazuje sa však, že vedieť si správne vysvetliť výsledky merania efektívnosti a kvality, znamená brať do úvahy determinanty vstupov a procesov vzdelávania vyplývajúcich práve zo špecifik jednotlivých krajín.

Testovanie žiakov na národnej úrovni poskytuje informácie, ktoré majú slúžiť na hodnotenie nielen výkonu žiakov, ale i školy, práce učiteľov a celého systému vzdelávania na Slovensku. Natíska sa otázka, či nerobí testovanie z individualít štatistiku, ktorej výsledky síce naznačujú tendencie, ale nevypovedajú o realite. Je potrebné si uvedomiť, že na výsledky testovania má vplyv aj rodinné a sociálne zázemie žiaka. Je nevyhnutné zmeniť tendenčné pohľady na testovanie žiakov a snažiť sa, aby v hodnotení kvality vzdelávania nebolo prvoradým kritériom. Babiaková (2013) upozorňuje, že manažéri v najvyšších orgánoch EÚ, ktorí sa zaoberajú

problematikou kvality vzdelávania zdôrazňujú potrebu prepojenia externej evalvácie (výsledky testovania) s internou evalváciou – autoevalváciou každej školy. Problematiku autoevalvácie slovenskej školy rieši pedagogická teória, ale historicky zavedená kontrola a hodnotenia školy orgánmi štátnej správy je u nás hlboko zakorenená, a tak sa často stáva škola iba objektom hodnotenia.

Za spracovanie výsledkov testov je zodpovedný v zmysle zákona š. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) Národný ústav certifikovaných meraní (NÚCEM). Analýzy v správach NÚCEMu o výsledkoch žiakov v testovaniach sú spoločne s výsledkami inšpekčnej činnosti v slovenských školách najsmeroďatnejším ukazovateľom pre verejnosť i ministerstvo školstva, či je škola dobrá, teda kvalitná. Ak hovoríme o humanisticky orientovanej edukácii v školách, je zrejmé, že hodnotením kvality jej poskytovania žiakom určite nie sú iba výsledky v testovaniach. Avšak interné hodnotenie, tzv. autoevalvácia školy, je verejnosti často neznámym pojmom. Širokej verejnosti je prístupná len na stránkach školy v podobe SWOT analýzy, prípadne je prezentovaná na celoškolských zasadnutiach rodičovského združenia. Sporné názory na meranie vzdelávacích výsledkov po ukončení primárneho vzdelávania testovaním sú i v radoch učiteľov a sú platformou pre stanovenie nášho výskumného problému:

- *Stotožňujú sa učitelia s Testovaním 5 ako objektívnym nástrojom merania výsledkov primárneho vzdelávania tak, ako je to deklarované v jeho cieľoch?*
- *Existujú rozdiely v názoroch učiteľov na T5 so zavedením testovania piatakov?*

Metodológia výskumu

Predmetom výskumnej štúdie je testovanie piatakov T5 a porovnávanie názorov učiteľov 1. a 2. stupňa ZŠ, ktorí vyučujú testované predmety (materinský jazyka a literatúra a matematika).

Cieľom výskumnej štúdie je zistiť a porovnať názory učiteľov 1. a 2. stupňa základnej školy na zavedenie testovania v 5. ročníku,

ako nástroja na zistenie vzdelanostnej úrovne žiakov pri vstupe na nižší sekundárny stupeň vzdelávania.

V mesiacoch január až marec 2017 sme zisťovali použitím elektronického dotazníka vlastnej konštrukcie názory učiteľov na testovanie piatakov. Dotazník obsahoval 15 otázok, z ktorých 13 bolo uzavretých a 2 otvorené otázky, v ktorých učители voľne vyjadrovali názory na pozitíva a negatíva zavedenia testovania piatakov T5. Dotazník sme spracovali cez aplikáciu google-doc.

Výskumnú vzorku tvoria učители 1. stupňa a učители 2. stupňa (predovšetkým vyučujúci testovaných predmetov) základných škôl na Slovensku. Dotazník v elektronickej forme vyplnilo 786 učiteľov zo všetkých krajov Slovenska, z toho 391 vyučujúcich na 1. stupni ZŠ a 395 vyučujúcich testovaných predmetov (materinský jazyk a MAT) na 2. stupni základnej školy.

Pre vyhodnocovanie získaných údajov z dotazníkov sme použili štatistické analýzy. Pracovali sme v programe Excel a v štatistickom programe SPSS 22.0. V rámci deskripcie sme pracovali s absolútnymi početnosťami (frekvenciami) a relatívnymi početnosťami (percentami). Zistenia sme prezentovali pre prehľadnosť tabuľkovo a aj prostredníctvom grafov (koláčových a stĺpcových – 100 % skladaných). Pre vyhodnotenie výskumných otázok sme použili relevantné štatistické testy a to konkrétne Chí kvadrát test nezávislosti a Mann – Whitneyho U test. Chí kvadrát test nezávislosti bol použitý v prípade, ak sme chceli porovnať dve skupiny v nominálne premennej. Samotný test slúži na overenie nulovej hypotézy, že očakávané a vo vzorke získané početnosti sa rovnajú, teda že dve nominálne premenné sú nezávislé. Veľkosť účinku pri Chí kvadráte teste nezávislosti bola zisťovaná koeficientom Cramerovo V. Pre hodnotu 0,1 sme použili interpretáciu, že veľkosť účinku je nízka, pre hodnotu 0,3, že veľkosť účinku je stredná a pre hodnotu 0,5 že veľkosť účinku je vysoká.

Mann – Whitneyho U test je neparametrickým testom (obdobu parametrického t testu pre dva nezávislé výbery) a my sme ho použili v prípadoch, kde sme dve skupiny porovnávali v ordinálnej premennej. Test slúži na overenie nulovej hypotézy, že distribúcie dvoch porovnávaných súborov sú rovnaké.

Veľkosť účinku pri Mann-Whitneyho U teste sme ráтали cez Cohenovo d (https://www.psychometrica.de/effect_size.html). Pre jeho interpretáciu sme použili nasledovné rozlíšenie: hodnota 0,2 znamenala nízku veľkosť účinku, hodnota 0,6 strednú veľkosť účinku a hodnota 0,8 vysokú veľkosť účinku.

Spracovanie a analýza výsledkov dotazníka

Odpovede učiteľov na uzavreté otázky v dotazníku sme spracovali do nasledujúcej tabuľky, v ktorej uvádzame ku každej otázke dve odpovede učiteľov s najvyšším percentom voľby.

Tabuľka 1. Odpovede na otázky dotazníka

Obsah otázky	Odpovede učiteľov s najvyššou voľbou	v %
Naplnenie cieľov testovania T5	Áno, čiastočne, poskytuje spätnú väzbu O určitom výkone	49,5
	Skôr nie, poskytuje výsledky len o spôsobilosti písať test	34,5
Vplyv zavedenia T5 na výučbu V primárnom vzdelávaní	Čiastočne áno, hlavne v mesiacoch pred termínom testovania	46,1
	Skôr nie, občas zaradíme úlohy z testov	26,2
Sledovanie stránky www.nucem	Niekedy, pred testovaním a tesne po ňom	50,9
	Zriedkavo, len keď ma kolegovia upozornia na niečo zaujímavé	20,6
Vplyv výsledkov v T5 na hodnotenie učiteľov vedením školy	Skôr nie, učitelia sa v našej škole hodnotia aj na základe iných kritérií	45,4
	Čiastočne áno, výsledky vyhodnocujú na pedagogickej rade a zasadnutiach MZ	32,5
Vzťahy na pracovisku vo vzťahu k T5	Máme dobré vzťahy, testovanie ich neovplyvňuje	76,7
	Vzťahy sa zhoršili práve kvôli výsledkom žiakov v T5	9,5

Príprava žiakov na T5 v škole	Iné (zmena rozvrhu týždeň pred testovaním - len SJL a MAT, riešenie úloh z testov z minulých rokov, rodičia si hradia súkromné doučovanie, škola nerealizuje žiadne špeciálne aktivity na T5)	34,1
	Zakúpili sme (rodičia finančne uhradili) publikácie s testami na prípravu na T5	20,6
Položky, s ktorými majú žiaci najväčšie problémy v T5 (najviac 2 odpovede)	Čítanie zadania úloh, Zvládnutie stresu, Množstvo úloh a strán testu, Zápis do odpovedového hárku	75,336,3 32,327,1
Prežívanie testovania žiakmi	Sú motivovaní, tešia sa, ale sú veľmi stresovaní kvôli zodpovednosti	48,9
	Sú demotivovaní, ale nerobia si z T5 „ťažkú hlavu“	27,0
Súlad úloh v T5 s kurikulumom	Väčšinou áno	56,1
	Väčšinou nie	37,3
Spôsob prípravy testov učiteľmi	Samostatne, podľa vlastného úsudku o ovládaní učiva žiakmi	55,2
	Väčšinou si stiahnem test z virtuálnej knižnice alebo iných internetových stránok	31,3
Čas na vypracovanie testu	Áno, väčšine žiakov postačuje	50,6
	Skôr nie, stíhajú len najlepší žiaci	43,9
Termín testovania	Testovanie by malo byť v júni 4. Ročníka	51,9
	Nesúhlasím vôbec s testovaním T5	31,3
Vplyv testovania na kvalitu výučby	Nie, zostane rovnaká, žiaci budú len vedieť lepšie písať testy	61,5
	Kvalita sa zníži, budú sa riešiť testové úlohy	30,7

Zdroj: vlastné spracovanie

V posledných dvoch otvorených otázkach učitelia vyjadrili názor, že testovanie prináša skôr negatíva ako pozitíva (podrobnejšie uvádzame v diskusii v závere).

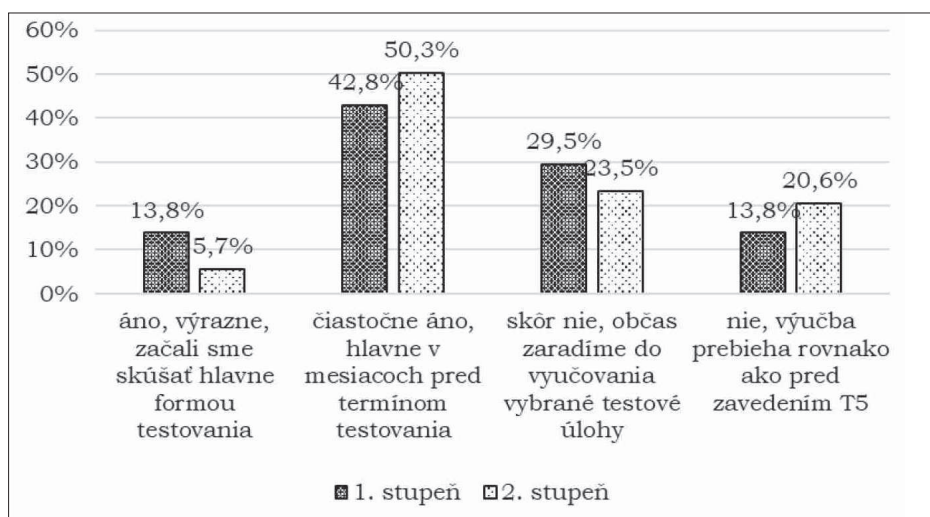

Komparácie závislostí v odpovediach učiteľov – podľa stupňa výučby

Vo vybraných otázkach z dotazníka pre učiteľov (v tabuľke 1 označené tmavším podfarbením) sme porovnali odpovede, v ktorých boli štatisticky významné rozdiely v kategórii odpovedí učiteľov 1. a 2. stupňa. Komparácie odpovedí učiteľov sú zobrazené graficky.

Otázka č. 1: Majú učitelia 1. a 2. stupňa rozdielne názory na vplyv T5 na výučbu slovenského jazyka a literatúra a matematiky v ich škole?

Graf 1 Vplyv zavedenia T5 na výučbu a hodnotenie testovaných predmetov

Zdroj: vlastné spracovanie.

Pri porovnaní učiteľov sme použili Mann-Whitneyho U test. Učitelia 1. stupňa vo vyššej miere ako učitelia 2. stupňa hodnotia, že zavedenie T5 má vplyv na výučbu a hodnotenie testovaných predmetov v primárnom vzdelávaní ($U = 69530$, $p = 0,037$). Vecná významnosť vykazuje nízky efekt ($d = 0,141$).

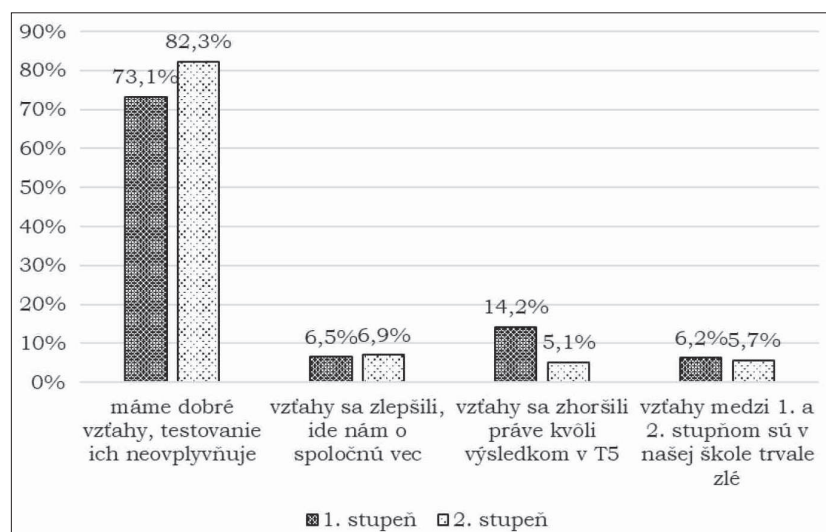
Vplyv zavedenia T5 na výučbu a hodnotenie žiakov v testovaných predmetoch pociťujú učitelia 1. i 2. stupňa najmä v mesiacoch tesne pred termínom testovania. Testovanie piatakov prebieha v novembrovom termíne, kedy sú žiaci v podstate ešte v procese adaptácie prechodu na 2. stupeň základnej školy. Učitelia 2. stup-

ňa intenzívnejšie pripravujú žiakov na testovanie, a teda pociťujú zásah testovania do výchovno-vzdelávacieho procesu intenzívnejšie.

Učitelia 1. stupňa uvádzajú, že v dôsledku zavedenia T5 zaraďujú častejšie vybrané testové úlohy do vyučovania. Častejšie preverujú vedomosti žiakov práve formou testu. Vo vzťahu k zavedeniu testovania pociťujú potrebu návratu k direktívnejšiemu prístupu vo výučbe. Častejšie overujú vedomosti práve písomným skúšaním, ktoré však nepatrí na 1. stupni k najfrekvencovanejším nástrojom hodnotenia. Vnímajú dôležitosť úspešnosti svojich bývalých žiakov v T5 pre hodnotenie výsledkov primárneho vzdelávania, ktorého sú realizátormi.

Otázka č. 2: Existujú rozdiely v názoroch učiteľov 1. a 2. stupňa o vplyve T5 na ich vzťahy?

Graf 2. Vplyv T5 na vzťahy na pracovisku medzi učiteľmi 1. a 2. stupňa

Zdroj: vlastné spracovanie.

Pre porovnanie učiteľov sme použili Chí kvadrát test nezávislosti. Učitelia 2. stupňa hodnotia vo vyššej miere vzťahy medzi učiteľmi 1. a 2. stupňa vo vzťahu k T5 ako dobré na ich škole, pričom testovanie ich neovplyvňuje ($\chi^2(3) = 18,762$, $p = 0,000$). Vecná významnosť vykazuje nízky efekt (Cramerovo $V = 0,155$).

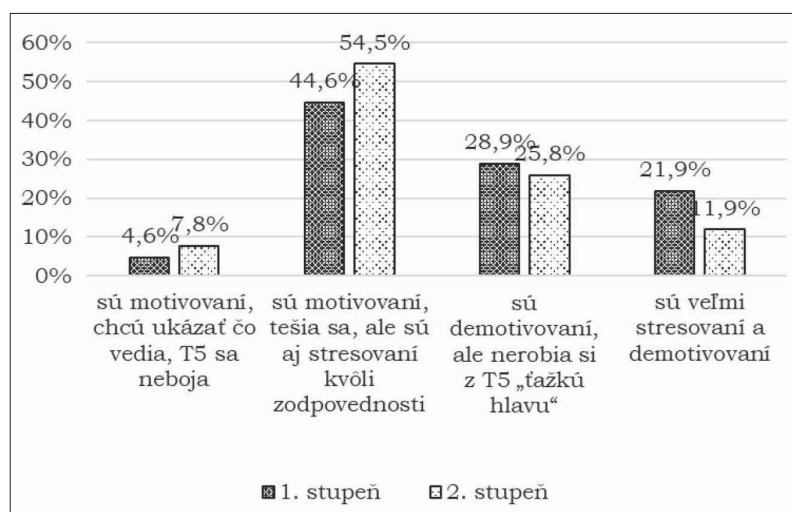
Úspešnosť žiakov v T5 je hodnotením výsledkov primárneho vzdelávania a pri nižšej úspešnosti žiakov je často negatívne hod-

notený konkrétny vyučujúci z 1. stupňa (triedny učiteľ). V takom prípade citlivejšie vníma zmeny vo vzťahoch a definuje ich vo vzťahu k svojej osobe ako zhoršené.

Pri vstupe do základnej školy sú v stupni úrovne rozvoja medzi deťmi rozdiely. Učitelia, ktorí pracujú so žiakmi zo sociálne znevýhodneného prostredia, vynakladajú veľké úsilie na postupné dorovnávanie týchto rozdielov, ale ukazuje sa, že výsledky týchto žiakov v T5 sú oveľa slabšie ako u ostatných. To však neznamená, že problém treba vidieť iba na strane učiteľ a ním realizovanej výučby. Zmysluplné by bolo hovoriť o „pridanej hodnote vzdelávania“ a nie o porovnávaní výsledkov žiakov v T5 ako podkladu pre hodnotenie kvality primárneho vzdelávania.

Otázka č. 3: Sú rozdiely medzi učiteľmi 1. a 2. stupňa v názoroch na prežívanie T5 žiakmi?

Graf 3. Hodnotenie prežívania T5 žiakmi- učitelia 1. a 2. stupňa

Zdroj: vlastné spracovanie.

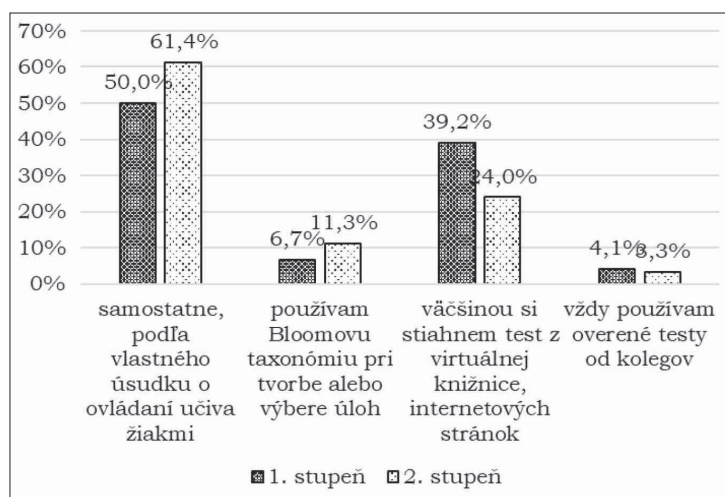
Pre porovnanie názorov učiteľov sme použili Mann-Whitneyho U test. Učitelia 2. stupňa vo vyššie miere uvádzajú motivovanosť žiakov pre T5 ($U = 62912,5$, $p = 0,000$). Vecná významnosť vykazuje nízky efekt ($d = 0,283$).

Učitelia 1. stupňa citlivejšie hodnotia, ako žiaci prežívajú záťažové situácie. Poznajú, aký má stres vplyv na výkony každého z ich

bývalých žiakov. Vedia si teda výsledky ich žiakov v T5 vysvetliť i cez determinant stresu a obáv zo zlyhania.

Otázka č. 4: Pripravujú učitelia 1.a 2. stupňa testy odlišným spôsobom?

Graf 4. Príprava testov na bežné hodnotenie žiakov – učitelia 1. a 2. stupňa

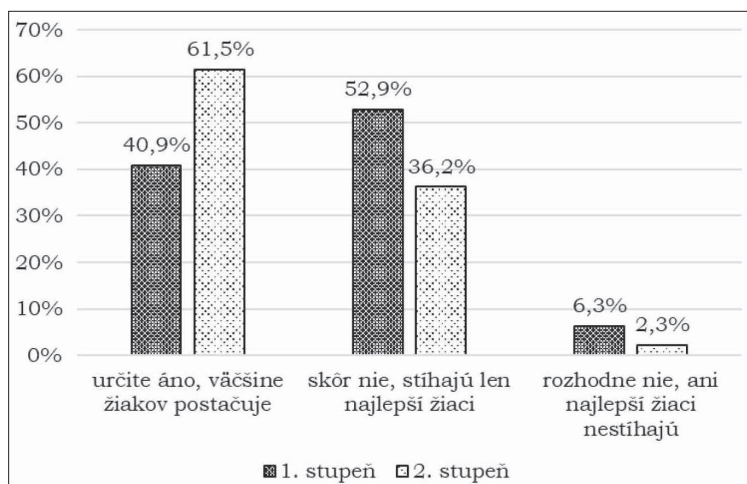
Zdroj: vlastné spracovanie

Pre porovnanie učiteľov sme použili Chí kvadrát test nezávislosti. Medzi učiteľmi 1. a 2. stupňa existuje štatisticky významný rozdiel v príprave testov na bežné hodnotenie žiakov ($\chi^2(3) = 23,478$, $p = 0,000$). Vecná významnosť vykazuje nízky efekt (Cramerovo $V = 0,174$).

Vo vzťahu k používaniu testov ako nástroja na hodnotenie žiakov je znepokojujúce, že učitelia v prevažnej miere využívajú testy zostavené podľa vlastného úsudku alebo stiahnuté z virtuálnej knižnice.

Otázka č. 5: Majú učitelia 1. a 2. stupňa odlišný názor na časové vymedzenie pre vypracovanie úloh v T5?

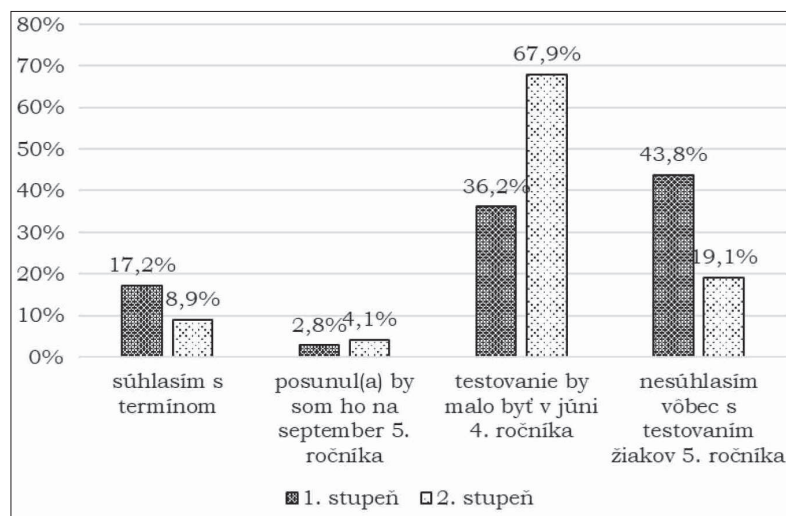
Štatistické porovnanie učiteľov bolo prostredníctvom Mann-Whitneyho U testu. Učitelia 2. stupňa vo vyššej miere ako učitelia 1. stupňa súhlasia s tým, že čas na vyriešenie úloh v testoch T5 je postačujúci. ($U = 58973,5$, $p = 0,000$). Vecná významnosť vykazuje nízky efekt ($d = 0,381$).

Graf 5. Čas pre vyriešenie úloh v testoch T5 - učitelia 1. a 2. stupňa

Zdroj: vlastné spracovanie.

Väčšina učiteľov 1. stupňa zdieľa názor, že čas na vypracovanie úloh v T5 je nepostačujúci a stíhajú len najlepší žiaci. Žiaci zapisujú odpovede do odpoveďového hárku, čo tiež zaberie čas, kvôli pozornému vpísaniu v správnom riadku a stĺpci. Čas na vypracovanie je nepostačujúci, najmä ak vezmeme do úvahy ešte aj zvládanie stresu, ktorý má vplyv na koncentráciu testovaných žiakov.

Otázka č. 6: Existujú rozdiely medzi učiteľmi v návrhu termínu T5?

Graf 6. Návrh termínov testovania T5 – učitelia 1. a 2. stupňa

Zdroj: vlastné spracovanie

Pre porovnanie učiteľov sme použili Chí kvadrát test nezávislosti. Učitelia 2. stupňa vo vyššej miere uvádzajú, že testovanie T5 by malo byť v júni 4. ročníka. ($\chi^2(3) = 87,33$, $p = 0,000$). Vecná významnosť vykazuje stredne vysoký efekt (Cramerovo $V = 0,334$).

Medzi učiteľmi 1. a 2. stupňa sú značné rozdiely v názoroch na termín testovania žiakov po ukončení primárneho vzdelávania. Až 43,8% učiteľov 1. stupňa vyjadrilo nesúhlas s testovaním žiakov v 5. ročníku. Prevažná časť učiteľov 2. stupňa by posunula termín na jún do 4. ročníka, s čím súhlasí aj 36,2% učiteľov 1. stupňa. Učitelia 1. stupňa však prejavili v dotazníku nespokojnosť s takouto formou hodnotenia výsledkov primárneho vzdelávania na národnej úrovni a ostro T5 kritizovali aj v otvorených otázkach dotazníka.

Diskusia

Od zavedenia testovania piatakov sa nerealizoval celoslovenský výskum, ktorý by reflektoval názory učiteľov o prijatí testovania ako veľmi podstatného nástroja na hodnotenie vzdelávacích výsledkov žiakov po ukončení primárneho vzdelávania. Učitelia ocenili možnosť vyjadriť svoje názory prostredníctvom predloženého dotazníka k problematike testovania piatakov. Z údajov o respondentoch sme zistili, že z krajov, kde žiaci dosahujú nižšiu úspešnosť v T5 (Prešovský, Košický, Banskobystrický), sa učitelia zapojili do dotazníka vo vyššom percentuálnom zastúpení ako z krajov, kde boli žiaci v T5 úspešnejší (Bratislavský, Trnavský). Taktiež sa do dotazníka zapojilo percentuálne viac učiteľov zo škôl, ktoré sú v sídlach do 3 000 obyvateľov, čiže z vidieckych základných škôl. Tu je nutné poznamenať, že práve na vidieku je v školách viac žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia a učitelia veľmi citlivo vnímajú porovnávanie ich výsledkov v T5 s výsledkami ostatných žiakov.

Na základe spracovania komparácií názorov učiteľov na Testovanie 5 môžeme konštatovať, že medzi učiteľmi podľa stupňa realizácie výučby (1. a 2. stupeň) existujú isté rozdielnosti vo vnímaní

T5, jeho realizácie, vplyvu na výchovno-vzdelávací proces i celkovo na hodnotenie práce učiteľov vo vzťahu k meraniu kvality školy. Rozdiely v názoroch na testovanie prameňa najmä z istej „dotknuteľnosti“ konkrétneho učiteľa vo vzťahu k výsledkom žiakov v T5. Kým učitelia 1. stupňa sú vo vzťahu k výsledkom T5 „hodnotenými odovzdávateľmi“, učitelia 2. stupňa sú „prijímateľmi žiakov“ a ich výsledkov dosiahnutých ukončením primárneho vzdelávania.

Je potrebné podotknúť, že učitelia počas primárneho vzdelávania používajú test ako hodnotiaci nástroj viac-menej len na sumatívne hodnotenie, avšak s rešpektovaním psychologických zásad vyplývajúcich z veku testovaných žiakov. Ukazuje sa, že učitelia „budú musieť“ sústrediť pozornosť pri vzdelávaní žiakov aj na rozvíjanie kompetencie zameranej na techniku písania testov. Veľký problém pri písaní testov robí žiakom rozsah testu, 10-stranové testy nie sú žiaci zvyknutí z primárneho stupňa vypracovávať. Najrozsiahlejšie písomné testy v primárnom vzdelávaní trvajú maximálne 40 minút, ide o výstupné testy. Test v T5 trvá 60 minút. Problém robí žiakom aj vpisovanie odpovedí do odpoveďového hárku. Môžeme to považovať za istú zručnosť, ktorú si žiak musí postupným precvičovaním osvojovať. Učitelia sú demotivovaní pre ďalšiu prácu, ak ich bývalí žiaci dosiahnu v T5 nízku úspešnosť. Rozdiely v názoroch učiteľov 1. a 2. stupňa vznikajú i následkom rozdielnosti vnímania testu ako prostriedku hodnotenia. V nižšom sekundárnom vzdelávaní je totiž test často dôležitým prostriedkom hodnotenia žiakov.

Testovanie žiakov ukazuje aktuálnu nevyhnutnosť zameriavať sa na rozvíjanie vyšších kognitívnych procesov myslenia žiakov na úrovni analýzy a hodnotenia. Ešte vždy dominujúce hodnotenie reprodukcie poznatkov je potrebné viesť smerom k vedeniu žiakov k tvorivému kritickému mysleniu. Rozvíjanie kritického myslenia sa dá vo výučbe realizovať najmä uplatňovaním inovatívnych aktivizujúcich metód. Základným predpokladom takto realizovanej výučby však ostávajú kompetentní učitelia.

Záver – O odporúčania pre prax

V súvislosti s výsledkami výskumu sme vypracovali nasledovné odporúčania:

- Učiteľom odporúčame hľadať v T5 nové impulzy a výzvy pre skvalitňovanie výučby, najmä viesť žiakov k samostatnému mysleniu a rozvíjaniu analytických myšlienkových procesov, taktiež k prehĺbovaniu schopnosti aplikácie faktických poznatkov v praxi a situáciách bežného života. Ďalej učiteľom odporúčame zvýšiť spoluprácu v kolektívoch pri tvorbe testov ako hodnotiacich nástrojov školy.
- Riaditeľom škôl odporúčame nepreceňovať výsledky T5 vo vzťahu k meraniu kvality školy a hodnoteniu učiteľov, ktorých sa T5 bezprostredne týka. Zároveň ani úplne neprehliadať vo vzťahu k zvyšovaniu kvality výučby na primárnom stupni vzdelávania výsledky, analýzy a odporúčania poskytnuté tvorcami testov.
- Inštitúciám, ktoré sa venujú vzdelávaniu učiteľov odporúčame venovať pozornosť tvorbe vzdelávacích programov pre učiteľov o uplatňovaní Bloomovej taxonómie v tvorbe úloh pre žiakov i pri tvorbe testov.

Analyzovanie názorov učiteľov na T5 je významným ukazovateľom, ako ďalej v realizácii a vyhodnocovaní výsledkov žiakov v T5 pokračovať. Tiež ako pokračovať vo výučbe v primárnom vzdelávaní tak, aby žiaci dosiahli čo najlepšie výsledky, ale hlavne, aby sa dosiahnutie vysokej percentuálnej úspešnosti v T5 nestalo hlavným cieľom edukácie v primárnom vzdelávaní. Hlavným cieľom je totiž celostný rozvoj osobnosti žiaka, čo môže byť zabezpečené len úpravou podmienok na mieru edukačných potrieb každého zo žiakov.

Literatúra

1. ANDERSON, L. W. – KRATHWOHL, D. R. 2001. *A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives*. New York : Longman. 305 s. ISBN 80-200-0524-2.

2. BABIAKOVÁ, S. a kol.: *Progresívny učite. Autoevalvácia v teóriách a výskumoch*. Banská Bystrica : Belianum, Vydavateľstvo UMB. 264 s. ISBN 978-80-557-0738-9.
3. BROZMANOVÁ, M. 2017. *Analýza vzdelávacích výsledkov žiakov primárneho stupňa školy v národnom kontexte*. Dizertačná práca.
4. GAVORA, P. 2008. *Úvod do pedagogického výskumu*. Bratislava : Univerzita Komenského. 270 s. ISBN 978-80-223-2391-8.
5. GONDOVÁ, M. 1997. *Všeobecná teória pedagogickej diagnostiky*. Banská Bystrica : PF UMB. 110 s. ISBN 80-8055-063-8.
6. GREGER, D., WALTEROVÁ, E. 2006. Transformace vzdelávacích systémů zemí Visegrádské skupiny: srovnávací analýza. In *Orbis scholae*, 2006, č. 1, s. 13-29.
7. HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum*. Praha : Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2.
8. JANÍK, T., KNECHT, P., NAJVAR P., a kol. 2010. *Nástroje pro monitoring a evaluaci kvality výuky a kurikula* Brno: Paido. ISBN 978-80-210-5402-8.
9. KAČÁNI, V. a kol. 2003. *Pedagogické a psychologické problémy osobnosti žiaka*. Banská Bystrica : PF UMB. 176 s. ISBN 80-8055-785-3.
10. KOSOVÁ, B. 1995. *Humanizačné premeny výchovy a vzdelávania*. Banská Bystrica : PF UMB. 104 s. ISBN 80-88825-00-8.
11. KOSOVÁ, B., PORUBSKÝ, Š. 2011. *Transformačné premeny slovenského školstva po roku 1989*. Banská Bystrica: Pedagogická fakulta Univerzity Mateja Bela. 168 s. ISBN 978-80-557-0275-9.
12. KOSOVÁ, B. 2013. *Filozofické a globálne súvislosti edukácie*. Banská Bystrica: Pedagogická fakulta Univerzity Mateja Bela. 173 s. ISBN 978-80-557-0434-0.
13. KRESILA, J. 2010. Reforma kurikula na Slovenku v komparatívnom kontexte. In *Pedagogický časopis*. 1/2010, s. 102-121. ISSN 1338-2144.
14. LADÁNYOVÁ, E. 2007. *Národná správa zo štúdie PIRLS 2006*. Štátny pedagogický ústav. ISBN 978-80-89225-38.
15. LAPITKA, M. 1990. *Tvorba a použitie didaktických testov*. Bratislava: SPN. 144 s. ISBN 80-08-00782-6.
16. PORUBSKÝ, Š. 2012. *Škola v súčasnom svete. Skrytý obraz budúcnosti*. Banská Bystrica: Pedagogická fakulta Univerzity Mateja Bela. 70 s. ISBN 978-80-557-0435-7.
17. PORUBSKÝ, Š. 2012. *Školské reformy na Slovensku v medzinárod-*

- nom historickom kontexte*. Banská Bystrica: Pedagogická fakulta UMB. 145 s. ISBN 978-80-557-0384-8.
18. PRESCHOOL AND PRIMARY EDUCATION IN THE EUROPEAN UNION EURYDICE The Education Information Network in the European Union Available in DEENESFRITNLPO D/1994/4008/2 ISBN 2871162174.
  19. ROTLING, G. 1996. *Metodika tvorby učiteľského didaktického testu*. B. Bystrica : MPC. 134 s. ISBN 80-8041.110-7.
  20. SLAVÍK, J. 1999. *Hodnocení v současné škole*. Praha : Portál. 192 s. ISBN 80-7178-262-9.
  21. *Štátny vzdelávací program ISCED 1 - primárne vzdelávanie*. Bratislava: ŠPÚ, 2008.
  22. TUREK, I. 1995. *Kapitoly z didaktiky. Didaktické testy*. Bratislava : Metodicko-pedagogické centrum. 102 s. ISBN 80-85185-96-2.
  23. WALTEROVÁ, E. a kol. 2004. *Úloha školy v rozvoji vzdelanosti*. 1.díl. Brno: Paido, ISBN 80-7315-083-2.
  24. WALTEROVÁ, E. a kol. 2004. *Úloha školy v rozvoji vzdelanosti*. 2.díl. Brno: Paido, ISBN 80-7315-083-2.
  25. WEIR, C. J. 1993. *Understanding and Developing Language Tests*. New York : Phoenix ELT. 341 s. ISBN 978-0-13-947532-0.